

Anatomija jednog plagijata i mreže u koju se plagijator upleo

Mirjana Kasapović

Tko je koga plagirao?

U prvom broju *Političkih analiza*, stručnog časopisa za analizu hrvatske i međunarodne politike, objavljen je tekst "Nova turska vanjska politika i pitanje Bosne i Hercegovine" (god. 2010, br. 1, str. 30-34) što ga je napisao Dejan Jović, izvanredni profesor međunarodnih političkih odnosa na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Tekst je izazvao veliku pozornost znanstvene, strukovne i političke javnosti u Hrvatskoj i izvan nje zbog inovativnog pristupa interpretaciji turske vanjske politike općenito i na Balkanu posebno. Premda nije objavljen davno, Jovićev je članak već citiran u stručnim i znanstvenim radovima, spominjan je u mnogim raspravama, uvršten je u seminarsku literaturu na nekim kolegijima iz međunarodnih odnosa i regionalne politike Jugoistočne Europe i Bliskog istoka. Ukratko, prihvaćen je kao relevantna referentna literatura o problemu kojim se bavi. No nitko mu dosad nije odao takvu "počast" i "priznanje" kao što je to učinio Jure Vujić. Njemu se članak toliko svidio da je poželio da bude njegov. Nedugo nakon što je Jovićev rad publiciran u *Političkim analizama* Vujić je u časopisu *Međunarodne studije* objavio članak "Turski neo-otomanizam kao postmoderni islamski model" (2011, br. 1, str. 63-80) u kojemu je prepisao veći dio Jovićeva rada.¹ Jovićev tekst formalno slovi kao stručni rad, dok je Vujićev plagijat nakon obvezatnoga recenzentskog postupka klasificiran kao izvorni znanstveni članak. Ovdje valja zastati u pukome kronološkom nizanju događaja i osvrnuti se na kontekst u kojemu se plagijat dogodio, to jest na jednu op-

skurnu mrežu koja se nalazi u pozadini ovoga skandala, ispletenu od plagiranja i autoplagiranja, monopola i sukoba interesa, nepotizma i klijentelizma, a koja je mnogo opasniji i pogubniji fenomen za razvoj hrvatske znanosti od svakoga pojedinačnog plagijatorskog slučaja.

Što su HUMS, CMS i Međunarodne studije?

Međunarodne studije su politološki časopis koji publicira radove s područja vanjske politike, međunarodnih političkih odnosa i diplomacije, ali su u proteklih desetak godina objavljivani i radovi iz drugih znanstvenih disciplina. Poticaj da se časopis pokrene potekao je iz Centra za međunarodne studije Hrvatske udruge za međunarodne studije. Hrvatska udruga za međunarodne studije (HUMS) osnovana je 2. travnja 1999. na Fakultetu političkih znanosti kako bi okupila studente, stručnjake i znanstvenike koji se bave međunarodnim odnosima. Zamišljena je kao "znanstvena i praktično upotrebljiva promišljajuća skupina (think tank) koja zbog svoga kvantuma i kvaliteta znanja u području međunarodnih odnosa i studija može Hrvatskoj ponuditi prava vanjsko-politička rješenja". Predsjednik je postao Radovan Vukadinović.² U sklopu HUMS-a osnovan je 2000. godine Centar za međunarodne studije (CMS) koji se trebao baviti istraživanjem međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa, međunarodne sigurnosti, vanjske politike i komparativne politike. CMS "izdaje *Working Papers*, radne i preliminarne verzije istraživačkih radova, dio kojih se kasnije u potpunijem i su-

Mirjana Kasapović, glavna urednica *Političkih analiza*. E-pošta: mkasapovic@fpzg.hr

Što je plagijat?

Plagijat (lat. *plagium*, otimanje), književno, znanstveno ili drugo djelo nastalo prepisivanjem u cjelini, u bitnim ili prepoznatljivim dijelovima i privajanjem tuđeg rada uloženo u to djelo. *Plagijator*, onaj koji čini ili je učinio plagijat, čovjek koji privaja tuđe ideje, koji prepisuje tuđa djela.

Izvor: Anić, V., Goldstein, I. (2000). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi liber.

stavnijem obliku objelodanjuje u časopisima i knjigama u zemlji i inozemstvu". Da misle ozbiljno, utemeljitelji CMS-a nastojali su uvjeriti zainteresirane strane navodeći četiri objavljena *working papers* koje su napisali Radovan Vukadinović, Lidija Čehulić, Siniša Tatalović i Franjo Turek. Da istodobno nisu mislili ozbiljno, pokazuje to što iz njihovih *working papers* nisu nastali relevantni znanstveni radovi koji su objavljeni u inozemstvu. Štoviše, u poduljim bibliografijama stručnjaka za međunarodne odnose iz CMS-a nema radova koji su objavljeni u relevantnim inozemnim časopisima za međunarodne odnose, najzahtjevnijemu i najcjeljenijem obliku znanstvenih publikacija u kojima radovi prolaze strog postupak recenziranja anonimnih inozemnih znanstvenika, pa su teško usporedivi s radovima koji su objavljeni u domaćim časopisima i drugim publikacijama.³ Navodi se, nadalje, da će HUMS i CMS izdavati *Međunarodne studije*, časopis za međunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju. Glavni urednik postao je Radovan Vukadinović.⁴ No 2000. godine nije izašao nijedan broj časopisa, nego je objavljen jedan svezak opsežnog zbornika *Međunarodne studije*. Glavni urednik zbornika bio je Radovan Vukadinović.

Časopis *Međunarodne studije* počinje izlaziti 2001. kao tromjesečnik za međunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju. Osim CMS-a, kao suizdavač pojavljuje se "Politička kultura", privatna nakladničko-izdavačka kuća koju je osnovao Radule Knežević.⁵ Knežević je potpisan kao nakladnik, a Vukadinović kao glavni urednik časopisa. U politološkoj zajednici časopis je dočekan s podijeljenim osjećajima. S jedne je strane nedvojbeno bilo dobro da se politološka produkcija razvija, širi i specijalizira te je iz te perspektive na novoosnovani časopis trebalo gledati pozitivno. S druge su strane mnogi gajili sumnje u to da će časopis poslužiti poglavito za učvršćivanje separacije jedne politološke discipline i zazidavanje monopola jednog čovjeka koji je vladao njome. Postavši direktor HUMS-a, CMS-a i *Međunarodnih studija* Vukadinović je, naime, dodatno učvrstio status koji je desetljećima gradio, jer je na Fakultet političkih znanosti došao čim je osnovan 1962. Postao je svojevrstni patrijarh koji je potpuno, sustavno i pozorno kontrolirao fakultetsku katedru i odsjek za međunarodne odnose, poslijediplomske studije i promociju znanstvenih kadrova u toj politološkoj disciplini,⁶ časopise i izdavaštvo uopće, udruge i centre, skupove i inicijative – ukratko, sve što je imalo ikakve veze s međunarodnim odnosima i vanjskom politikom. Ta su dva područja postala na Fakultetu, a uvelike i izvan njega, Vukadinovićevo leno kojim je on upravljao čvrstom rukom i u skladu s krilaticom "poslije mene potop". I doista, kad je otišao u mirovinu, za sobom je ostavio pustoš na katedri i u disciplini. No nipošto nije odustao od "izvanjske kontrole" opustošene discipline. Događaji koji su uslijedili navode na pomisao da je smisao kontrole bilo upravo

održavanje te pustoši u kojoj bi nastavio stršiti Vukadinović kao nedostižni "disciplinarni bard",⁷ a ne njezino oživljavanje djelovanjem novih, neovisnih i drukčije profiliranih znanstvenika i nastavnika.

Kako je početkom drugog desetljeća izdavačko-nakladnička kuća "Politička kultura" zapala u poslovne teškoće, CMS nalazi nove izdavačke partnere, pa od 2011. časopis ima tri suizdavača: CMS, Visoku školu međunarodnih odnosa i diplomacije u Zagrebu (VŠMOD) i tvrtku Euro avangarde d.o.o iz Zagreba.

Što je "novi" CMS i tko je njegov direktor za odnose s javnošću?

Od starih izdavača *Međunarodnih studija* ostao je CMS u kojemu su se u međuvremenu ponešto promijenili odnosi. Predsjednik CMS-a postao je Radovan Vukadinović, glavni direktor Gordan Grlić Radman, izvršni direktor Mladen Nakić, zamjenica direktora za istraživanje Lidija Čehulić Vukadinović, a izvršni direktor za odnose s javnošću Mladen Puškarić. U deveteročlanome Upravnom odboru nalazi se, među ostalima, i Jure Vujić. U CMS-u su se tako skrasili Mladen Puškarić kao stari i Jure Vujić kao novootkriveni znanstveni plagijator.

Za Mladena Puškarića vezana je velika plagijatorska afera devedesetih godina koja je istodobno izbila na Pravnom fakultetu u Zagrebu, gdje je Puškarić bio stalno zaposlen, i na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, na kojemu je trebao biti izabran u najviše znanstveno-nastavno zvanje. Pravni fakultet raspisao je 1996. javni natječaj za izbor nastavnika u znanstveno-nastavno zvanje docenta, izvanrednoga ili redovnog profesora za predmet Politička ekonomija u znanstvenom polju ekonomskih znanosti. Na natječaj se javio samo Mladen Puškarić, izvanredni profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu. Stručno povjerenstvo za izbor, koje su činili Zorka Zović-Svoboda, Vojmir Franičević, Adolf Dragičević i Uroš Dujšin, redovni profesori Ekonomskoga i Pravnog fakulteta u Zagrebu, podnijelo je 25. lipnja 1999. Fakultetskom vijeću Ekonomskog fakulteta Izvješće u kojemu je utvrdilo da kandidat ne ispunjava "minimalne zakonske uvjete za izbor u zvanje sveučilišnog nastavnika i znanstvenika". Ta zaključna formulacija nipošto nije slučajna. Povjerenstvo nije, naime, zaključilo samo da Puškarić ne ispunjava minimalne zakonske uvjete za izbor u znanstveno-nastavno zvanje docenta, izvanrednoga ili redovnog profesora, za što je bio raspisan natječaj, nego da *ne ispunjava minimalne zakonske uvjete za izbor u zvanje sveučilišnog nastavnika i znanstvenika općenito*. Jednostavno rečeno, za tu osobu nema mjesta na sveučilištu. U tom smislu, ta formulacija profesionalno i moralno obvezuje sve sveučilišne institucije koje bi odlučivale o "slučaju Puškarić" nakon takva izvješća. Tako oštru ocjenu Povjerenstvo je temeljilo na dugotrajnoj i detaljnoj analizi znanstvene djelatnosti koja je pokazala da je kandidat prekršio čl. 75 Statuta Sveučilišta u Zagrebu kojim se propisuje da se nastavnici i znanstvenici moraju u svojem djelovanju "držati moralnih i etičkih načela, načela znanstvene istine i kritičnosti i štiti ugled Sveučilišta". Sva je ta načela Puškarić povrijedio "višestrukim plagiranjem" i "nekorektnim navođenjem izvora tekstova" koje je koristio u dijelovima svojih knjiga. U Izvješću se potom precizno navode dokazi za te

tvrdnje. Kao koautor udžbenika *Politička ekonomija II. dio*, Puškarić je u pogl. XIV. "Hrvatski gospodarski klasici" (str. 437-485) prepisao dijelove radova Šimuna Babića, Valdemara Lunačeka, Lazara R. Pejića i Milana Stahuljaka. Recenzenti udžbenika bili su Vlatko Mileta, profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, Gerald Schöpfer, profesor Sveučilišta u Grazu i István Szakács, profesor Sveučilišta u Budimpešti. Stručno povjerenstvo konstatira da je "udžbenik napisan isključivo na hrvatskom jeziku, a prema iskazu samog Puškarića ti recenzenti ne govore hrvatski jezik", pa nije bilo jasno kako su uspjeli napisati bilo kakve recenzije. Taj obrazac recenziranja svakako treba upamtiti, jer će ga Puškarić primijeniti i petnaestak godina kasnije u novom pokušaju izbora u najviše znanstveno-nastavno zvanje, ali sada u drugoj sveučilišnoj instituciji. Nakon što je suočen s nepobitnim dokazima o plagiranju, Puškarić je poslao dopis ondašnjem dekanu Pravnog fakulteta Jakši Barbiću u kojemu se "uopće nije osvrnuo pa niti porekao temeljni prigovor prepisivanja dijelova tuđih radova, nego ga obavještava 'da se iz tehničkih razloga knjiga Puškarić – Dragičević Politička ekonomija II. dio ne nalazi u prodaji, niti u bilo kojem obliku javne distribucije...". Na osnovi toga Stručno povjerenstvo je zaključilo da se "prešućivanje temeljnog prigovora plagiranja i povlačenje knjige iz prodaje i bilo kojeg oblika javne distribucije može (se) smatrati svojevrsnim priznanjem prijestupa". U nastavku Izvješća navode se i dokazi o nekorektnom navođenju izvora tekstova, što je zapravo nešto "suptilniji" oblik prepisivanja tuđih radova.

Nakon izbijanja afere Puškarić se povukao s Pravnog fakulteta i neko mu se vrijeme izgubio trag u akademskoj zajednici. No našao je utočište na Hrvatskim studijima gdje je razvio impresivnu predavačku aktivnost i postao pročelnik Odsjeka za sociologiju. Prema podacima o ispitnim rokovima u akademskoj 2011/2012. godini Puškarić je držao ispite – a to bi moralo značiti da je držao i nastavu na predmetima na kojima je provjeravao znanje studenata – na 11 predmeta: Sociologija prava, Sociologija hrvatskog društva 4, Europska unija i civilno društvo, Teorije europskih integracija, Mediji u Europskoj uniji, European Union and Croatia, Europska integracija, Institucije Europske unije, Sociologija hrvatskog društva 5, Ideja Europe, Međunarodni odnosi. Prijašnjih akademskih godina predavao je i druge kolegije, poput Hrvatskih pravnih i političkih institucija. Puškarić je tako držao nastavu iz predmeta s najmanje pet znanstvenih polja – sociologije, politologije, prava, komunikologije, ekonomije – i iz desetak poddisciplina tih velikih znanstvenih disciplina. Tako svestrana nastavnika nema ni na jednom fakultetu društvenih znanosti Sveučilišta u Zagrebu ni na hrvatskim sveučilištima uopće, a teško bi mu se našao parnjak i u svijetu.

Nanovo je pokušao ući na velika vrata u hrvatsku akademsku zajednicu kada se na Fakultetskom vijeću Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu potkraj 2011. pojavilo Izvješće u kojemu je Stručno povjerenstvo što su ga činili Luka Brkić, Radovan Vukadinović i Anđelko Milardović predložilo da se Puškarić izabere u zvanje znanstvenog savjetnika, najviše znanstveno zvanje kojemu je nastavni ekvivalent zvanje redovnog profesora, i to na znanstvenom polju politologije, grana međunarodni odnosi i nacionalna sigurnost. U svojoj biografiji Puškarić je posve prešutio nemile događaje iz devedesetih godina, a u bibliografiji broj 9 - ožujak 2012.

Sukob interesa i privrženosti

Članak 9.

Sukob interesa je pojava u kojoj djelovanje člana ove zajednice uključuje postojanje sukoba osobnih interesa i obveza prema ustanovi, ili u razumnoj mjeri postoji privid takve situacije.

Sukob privrženosti pojava je u kojoj postoji djelovanje ili zaposlenost koja ograničuje obavljanje radnih obveza i odgovornosti preuzetih od matične ustanove.

Nužno je da se svaki sukob interesa i privrženosti podnese na uvid ustanovi na procjenu, tako da ih se može, u razumnoj mjeri, izbjeći i nadzirati.

Članak 10.

U ustanovama u sustavu potrebno je, zbog izbjegavanja nepotizma, izbjegavati zapošljavanje osoba za koje se, zbog rodbinskih ili bliskih odnosa s osobama koje su im nadređene, može u razumnoj mjeri procijeniti postojanje sukoba interesa.

Izvor: *Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju* (2006).

je kao nove znanstvene radove koji bi ga trebali kvalificirati za napredovanje i izbor na novome znanstvenom polju naveo monografije *Europska unija – od Leakena do Lisabona* (Studia Vita, Zagreb, 2011, recenzenti Rafaele Marchetti, Anđelko Milardović i Pierre Vercautern) i *Razvoj europske integracije* (Studia Vita, Zagreb, 2010, recenzenti Luka Brkić i Pero Maldini). Izdavač obje Puškarićeve studije, Studia vita, privatno je poslovno učilište, osnovano 2008, a nudi jednogodišnji program za izobrazbu svakovrsnih menadžera: za prodaju nekretnina, osiguranje, odnose s javnošću, medijski marketing, nove medije, upravljanje ljudskim potencijalima i kvalitetom. Među nastavnicima – a nastavno osoblje privatnih visokih škola i učilišta moralo bi biti predmet analize mjerodavnih državnih tijela koja se bave obrazovnom politikom, sveučilišta i pojedinih fakulteta, a analitičari bi se usput mogli i dobro zabaviti ako imaju imalo smisla za crni humor⁸ – nalazi se i Mladen Puškarić. Ravnateljica učilišta je dr. Alma Puškarić. Autor nije podastrio nikakve dokaze da navedeni strani recenzenti njegove knjige *Europska unija – od Leakena do Lisabona* znaju hrvatski jezik makar pasivno, to jest da su doista mogli s razumijevanjem pročitati Puškarićevo knjigu i potom je recenzirati. Nakon nekoliko oštih intervencija kojima se upozorilo na nečasnu akademsku prošlost Puškarića i "crne točke" u njegovoj novijoj bibliografiji, Fakultetsko vijeće odbilo je prihvatiti pozitivno Izvješće i zatražilo je od dekana i uprave Fakulteta da se utvrde sve činjenice o tom slučaju. Nakon odstupanja ili fiktivnog raspuštanja Povjerenstva koje su činili Brkić, Vukadinović i Milardović, osnovano je novo Povjerenstvo koje će Vijeću podnijeti Izvješće sukladno svim relevantnim činjenicama.

Puškarić se u međuvremenu pokušava vratiti u javnost drugim putovima i pomoću starih i novih saveznika. Tako je – uz Budimira Lončara, predsjednika Diplomatskog vijeća Visoke škole međunarodnih odnosa i diplomacije, Gordana Grlića Radmana, glavnog direktora CMS-a, Brunu Lopandića, glavnog urednika propalog "Vjesnika" i Petru Ljevak, urednicu u izdavačkoj kući Naklada Ljevak – sudjelovao 17. siječnja 2012. u javnom predstavljanju knjige Radovana Vukadinovića i Lidije Čehulić Vukadinović *Politika europskih integracija* (Naklada Ljevak, Zagreb, 2011) u Europskom domu u Zagrebu. Predstavljajući su silno

hvalili "novu" knjigu Vukadinovićevih kao da je nikad prije nisu vidjeli i kao da je hrvatska znanstvena i društvena zajednica dobila doista novu i inovativnu interpretaciju europskih integracija. No autorski dvojac nije napisao i objavio nikakvu novu knjigu, jer je istoimena i nebitno drukčija knjiga *Politika europskih integracija* (Topical, Zagreb, 2005) objavljena prije šest godina. Autori, međutim, nigdje nisu naveli da je riječ o drugome dopunjenom ili proširenom izdanju stare knjige, kao što to nalažu akademski uzusi i građanska pristojnost svugdje u svijetu. To je samo nastavak njihove stare prakse masivnog autoplagiranja. U prilog toj tvrdnji navest ću nekoliko provjerljivih činjenica. U recenziji Vukadinovićeve knjige *Međunarodni odnosi od Hladnog rata do globalnog poretka* (Agencija za komercijalne djelatnosti, Zagreb, 2001) Tvrtko Jakovina je ovako sažeo svoje uvide: "Svatko tko je upoznat s dosadašnjim Vukadinovićevim radom može mirne savjesti ustvrditi da je i ovu knjigu već pročitao. I to skoro cijelu prije 28, 24 ili 11 godina". Jakovina potom u preciznoj "forenzičnoj" rekonstrukciji pokazuje iz kojih je sve svojih starih knjiga Vukadinović sklepa novu knjigu.⁹ Jednak se autoplagijatorski postupak može ustanoviti ako se usporede knjige *Osnove teorije vanjske politike* (CKD, Zagreb, 1981), *Osnove teorije međunarodnih odnosa i vanjske politike* (Školska knjiga, Zagreb, 1989) i *Teorije vanjske politike* (Politička kultura, Zagreb, 2005). Najstarija knjiga iz 1981. "uključena" je u knjigu iz 1989. kao njezin drugi dio (str. 103-249). Potom je ta "nova" knjiga ponovno tiskana, bez poglavlja o marksizmu i lenjinizmu, 2005. godine. Vukadinović nigdje nije naveo te činjenice, nego je autoplagijatorska djela prikazivao kao nove knjige i tako "pumpao" svoju znanstvenu bibliografiju.¹⁰ Takva je praksa jedan od glavnih

oblika nepoštenja i prijevare u znanosti kako ih regulira čl. 8. toč. 5. *Etičkog kodeksa* (v. okvir).

Što je VŠMOD?

Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije (VŠMOD) tipična je hrvatska privatna visokoškolska ustanova koja djeluje na rubu obrazovne i znanstvene legitimnosti i održivosti. U akademskoj 2011/2012. godini imala je samo četiri stalno zaposlena nastavnika, a svi ostali nastavnici zaposleni su u drugim institucijama. Među njima ima magistara struke, magistara i doktora znanosti. Među nastavnicima nalazi se i 9 od 11 članova uredništva *Međunarodnih studija*. Škola je osnovana 2009, a 2011. svojemu je nazivu pridodala ime bivšega glavnog tajnika UN-a i dobitnika Nobelove nagrade za mir Daga Hammarskjölda, pa puni naziv zvuči amerikanizirano i priziva asocijacije na ugledne američke škole za međunarodne odnose i diplomaciju, premda je miljama udaljena od toga. Dekan je Ivo Šlaus, osamdesetjednogodišnji član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, inače doktor fizike.

Visoka škola ima trogodišnji stručni i dvogodišnji specijalistički studij međunarodnih odnosa i diplomacije. Za pohađanje stručnog studija plaća se školarina od 35.100 kuna, a za pohađanje specijalističkog studija 39.000 kuna po akademskoj godini. Da bi završio petogodišnji studij polaznik mora izdvojiti 183.300 kuna ili oko 25.000 eura. Školu je osnovala tvrtka Euro avangarde d.o.o., treći i najintragantniji suizdavač *Međunarodnih studija*.

Što je Euro avangarde d.o.o.?

U Sudskom registru trgovačkih društava u Republici Hrvatskoj, koji se nalazi na Trgovačkom sudu u Zagrebu, dioničko društvo Euro avangarde zavedeno je pod registracijskim brojem 080637522. Osnovano je društvenim ugovorom od 28. studenoga 2007, koji je "u cijelosti zamijenjen novim tekstom Društvenog ugovora temeljem Odluke o povećanju temeljnog kapitala uplatom novca te izmjeni Društvenog ugovora od 24. 04. 2009. godine. Jedini član društva usvojio je Društveni ugovor dana 24. 04. 2009. godine koji se dostavlja sudu u zbirku isprava". Temeljni kapital povećan je s 20.000 na 40.000 kuna. Jedina je članica društva Jelka Šušnić. U poduljumu popisu poslova društva navode se i "organiziranje i održavanje stručnih savjetovanja, seminara, tečajeva i poduke na području školstva, visokog školstva i društvenih znanosti" (toč. 11) te "tiskanje časopisa i drugih periodičnih publikacija, knjiga brošura..." (toč. 21). U širokom spektru djelovanja društva – koje uključuje i poslovanje s nekretninama i *catering* – na prvom se mjestu nalazi "promidžba (reklama i propaganda)", pa se ta odrednica obično pojavljuje u skraćenim internetskim prikazima profila društva. Direktorica društva, koja ima ovlasti da društvo zastupa samostalno i pojedinačno, jest Suzana Šikutin. Sjedište je Euro avangarde d.o.o u Kopernikovoj 24 u Zagrebu.¹¹

Takvu je pravnom stanju prethodila kraća pretpovijest društva u kojoj je direktor društva bio Josip Sapunar.¹² U javnosti su se dugo pojavljivale vijesti da je Sapunar i "suvlasnik škole"

Znanstveno nepoštenje i prijevare u znanosti

Članak 8.

Znanstveno nepoštenje definiramo kao izmišljanje, krivotvorenje te plagiranje u predlaganju i provođenju istraživanja, recenziji ili objavljivanju rezultata. Razlike u mišljenju ili ispričiva zabluda nisu znanstveno nepoštenje.

Radnje koje su u suprotnosti s pravilima odgovorne provedbe istraživanja te se određuju kao znanstvena prijevare i nepoštenje osobito jesu:

- (1) izmišljanje – izmišljanje podataka i rezultata i njihovo bilježenje ili objavljivanje;
- (2) krivotvorenje – zlouporaba materijalima istraživanja, opremom ili postupcima te mijenjanje i naknadna manipulacija izvornim podacima ili njihovo neutemeljeno ispuštanje iz analize...;
- (3) plagiranje – prikazivanje ili preuzimanje ideja, misli, riječi i rezultata drugih autora i prikazivanje kao svojih ili novih...;
- (4) onemogućavanje rada drugih znanstvenika, znanstvenih skupina ili dr., namjernim oštećivanjem ili uništavanjem materijala, opreme ili podataka;
- (5) suviše, tj. dvostruke i višestruke publikacije istovjetnoga izvornog znanstvenog rezultata (osim kad je službeno drugačije regulirano, uz javnu naznaku i odobrenje primarnog publikacijskog tijela);
- (6) istodobno slanje rukopisa znanstvenih radova na recenziju ili objavljivanje u više časopisa, osim kada je to službeno drukčije regulirano;
- (7) zlouporaba autorstva...;
- (8) namjerno krivo ili naklono citiranje;
- (9) iskrivljeno ili neistinito obavještanje o stanju vlastitih radova (primjerice "u tisku" ili "prihvaćen za objavljivanje" ako to nije istina);
- (10) skrivanje sukoba interesa i privrženosti.

Izvor: *Etički kodeks* Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (2006).

(*Jutarnji list*, 17. kolovoza 2010). No svakako je bio predsjednik Upravnog vijeća Škole, pa je u tom svojstvu potpisao i Statut, usvojen 5. lipnja 2009, točno mjesec dana nakon osnutka Škole.¹³ Josip Sapunar široj je javnosti poznat kao bivši član uprave Hrvatskih autocesta koji je zbog sumnje da je umiješan u kriminalne poslove u "aferi Fimi medija" proveo neko vrijeme u remetinečkom zatvoru, a nakon "aktivne obrane" – u novijemu hrvatskom protukorupcijskom diskursu tom se sintagmom označuje netko tko je u pritvoru ili zatvoru "propjevao" – pušten je iz pritvora. U gustoj klijentelističkoj mreži koju ovdje nastojim makar grubo ocrtati snažno su, kako su čitatelji već mogli zaključiti, prisutni i nepotistički elementi. Stoga nije nevažno da je Josip Sapunar sin Marka Sapunara, bivšeg profesora na Studiju novinarstva na Fakultetu političkih znanosti, koji je imao nakanu graditi i znanstvenu odnosno sveučilišnu karijeru. Premda je u medijima uporno promicana tvrdnja da je Sapunar doktorirao na uglednome bostonskom Harvardu, disertaciju je obranio na Fakultetu političkih znanosti. Iz zapišnice Senata Sveučilišta u Zagrebu, koja je održana 14. i 20. studenoga 2000, vidi se da je Senat odobrio zahtjev mr. sc. Josipa Sapunara da pokrene postupak stjecanja doktorata znanosti na Fakultetu političkih znanosti izvan doktorskog studija.¹⁴ Tako je i učinjeno, pa je Sapunar obranio disertaciju "NAFTA (North American Free Trade Agreement): sustav i njegovo značenje u ekonomskoj globalizaciji svijeta" pod mentorstvom Vlatka Milete. S obzirom na temu disertacije, nije teško zaključiti da je za njezinu izradu i obranu bio primjereniji Ekonomski fakultet u Zagrebu.¹⁵ Kao magistar i doktor znanosti predavao je različite kolegije na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu i na Studiju novinarstva Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Na oba je studija godinama predavao i njegov otac Marko Sapunar.

Josip Sapunar nije dugo ostao direktor Euro avangarde d.o.o. Na tome ga je mjestu zamijenila Suzana Šikutin, zaposlenica u studentskoj referadi Fakulteta političkih znanosti i životna suputnica Luke Brkića, profesora međunarodnih ekonomskih odnosa na istom fakultetu. Agencija je zadržala naziv, djelatnost, status društva s ograničenom odgovornošću, registracijski broj, sjedište u Kopernikovoj 24, gdje se primaju narudžbe i pretplata za časopis *Međunarodne studije*.¹⁶ Kako je Kopernikova ulica dio novozagrebačkog naselja Travno, a ne dio kakva znanstvenog ili poslovnog parka, vjerojatno je riječ o prenamjeni nekoga obiteljskog stana u poslovni prostor. Iz telefonskog imenika Grada Zagreba može se doznati da u Kopernikovoj 24 živi Đuro Brkić.¹⁷ Najgori scenarij ove sve mračnije priče mogao bi, dakle, izgledati ovako: u privatnom stanu ili poslovnom prostoru obitelji Luke Brkića, profesora međunarodnih odnosa na Fakultetu političkih znanosti, osnovana je i prijavljena privatna tvrtka Euro avangarde d.o.o, koja je osnivač privatne Visoke škole međunarodnih odnosa i diplomacije na kojoj predaje i Luka Brkić. Uz internetski profil Euro avangarde d.o.o. pojavljuje se podatak da je "vezani subjekt" Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije, a uz profil Škole da je "vezani subjekt" Euro avangarde d.o.o. Nadalje, jedina članica tog društva Jelka Šušnić zaposlena je na Visokoj školi od osnutka i članica je i njezina Stručnog vijeća.¹⁸ Naposljetku, u čl. 2. broj 9 - ožujak 2012.

Statuta Visoke škole jasno piše: "Osnivač Visoke škole je Euro Avangarde d.o.o. Zagreb".

Navedeni podaci otvaraju niz mučnih pitanja. Ponajprije, kako je moguće da se jedna zaposlenica i životna suputnica profesora Fakulteta političkih znanosti, koji je sastavnica Sveučilišta u Zagrebu kao javne visokoškolske institucije, pojavi u ulozi direktorice tvrtke koja je bila osnivač privatne visoke škole koja je izravni konkurent na tržištu obrazovanja instituciji na kojoj ona i njezin životni suputnik rade? Je li Luka Brkić, profesor međunarodnih odnosa na Fakultetu političkih znanosti, "prikriveni" stvarni osnivač, vlasnik ili suvlasnik privatne visoke škole međunarodnih odnosa ili je to bio? Činjenica je da Luka Brkić predaje na toj školi.¹⁹ Činjenica je također da je član uredništva i izvršni urednik časopisa *Međunarodne studije*, čiji su suizdavači tvrtka Euro avangarde d.o.o. i Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije koju je osnovala upravo ta tvrtka. Brkić do sada očito nije vidio ništa sporno u svojem djelovanju, jer bi u protivnome odustao od angažmana ili na privatnoj Visokoj školi međunarodnih odnosa i diplomacije ili na Fakultetu političkih znanosti. Čini se da on, a ni njegova bliža okolina, u tome ne vide ni natruhe dubokog sukoba interesa. Nije Brkić, naime, jedini profesor Fakulteta političkih znanosti koji predaje na konkurentskoj privatnoj instituciji koja i formalno navodi da obrazuje stručnjake s područja politologije. Na njoj predaju i nastavnici koji na svojoj matičnoj ustanovi jedva ispunjavaju minimalne zakonske uvjete za izbor u viša znanstvena i nastavna znanja ili ih uopće ne ispunjavaju. O profesionalnoj i akademskoj lojalnosti matičnoj instituciji ne treba ni govoriti, jer je to valjda staromodan pojam kojemu nema mjesta u "tržišnoj znanosti" i "tržišnom društvu", pa ga valja baciti u pretrpanu ropotarnicu povijesti. No problem je u tome što Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju izričito negativno normira tu vrstu djelovanja. Zašto se onda taj zakon i ne provodi?

Međunarodne studije su, dakle, 2011. promijenile izdavače, uredništvo i međunarodni savjet. Nepromijenjen i nepromjenjiv ostao je samo glavni urednik, umirovljeni profesor Radovan Vukadinović. Njegova desna ruka, izvršni urednik, postaje Luka Brkić. U uvodnoj riječi urednik piše da bi novo uredništvo i međunarodni savjet "trebali biti jamstvo da će se zadržati dosadašnja znanstvena razina i s druge strane ojačati i osvežiti pristup proučavanju međunarodnih odnosa na našem prostoru".²⁰ I jesu, već su zajamčili "svježiji" pristup međunarodnim odnosima na našim prostorima objavljivanjem plagijata. Čast da "osvježi" hrvatski pristup proučavanju međunarodnih odnosa plagijatom pripala je Juri Vujiću.

O radu na konkurentskim visokim učilištima

"Ugovorni odnosi nastavnika i suradnika s drugim pravnim osobama izvan matične ustanove zaposlenja ograničavaju se statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta ako se radi o odnosima koji bi negativno utjecali na rad visokog učilišta ili ako je riječ o ugovoru s organizacijom koja svojom djelatnošću konkurira visokom učilištu s kojim nastavnik ili suradnik ima ugovor o radu".

Izvor: Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, čl. 103. st. 2.

Tko je Jure Vujić?

Jure Vujić predstavlja se kao geopolitolog, politolog, pravnik, filozof, publicist, književnik i pročelnik Odjela za politologiju Matice hrvatske. Diplomirao je pravo na Pariškom sveučilištu prava, društvenih i ekonomskih znanosti (Paris II). U Parizu je 1994. položio odvjetnički ispit, pa je po struci odvjetnik i član Pariške odvjetničke komore. Zaposlen je u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske kao savjetnik. Angažirao se u povezivanju djelovanja Odjela za politologiju Matice Hrvatske, CMS-a i Atlantskog vijeća Republike Hrvatske.²¹ Razmjerno je nepoznat u široj znanstvenoj zajednici u Hrvatskoj. A ne bi smjelo biti tako ako se ima na umu njegov znanstveni opus. Uz zahtjev što ga je uputio Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu da mu se omogući prijava doktorske disertacije bez završenoga dokorskog studija – a na to pravo imaju "osobe koje su ostvarile znanstvena dostignuća koja svojim značenjem odgovaraju uvjetima za izbor u znanstvena zvanja" (Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, čl. 73) – Vujić je naveo da je objavio šest znanstvenih monografija i 12 znanstvenih članaka na hrvatskome i francuskom jeziku. Na popisu znanstvenih članaka na prvom se mjestu nalazi inkriminirani "Turski neo-otomanizam kao postmoderni islamski model". Prije izbijanja plagijatorskog skandala Fakultetsko je vijeće izabralo Stručno povjerenstvo koje je imalo zadaću utvrditi ispunjava li Vujić uvjete da prijavi disertaciju bez završenoga dokorskog studija. Članovi povjerenstva bili su Vlatko Cvrtić, Damir Grubiša i, kakve li tragikomedije, Dejan Jović. Plagijat je tako i otkriven. Na sjednici Fakultetskog vijeća 16. veljače 2012. jednoglasno je podržano Izvješće kojim je povjerenstvo odbilo zahtjev Jure Vujića za stjecanje disertacije izvan dokorskog studija. Članovi Povjerenstva su zaključili: "... Nedvojbeno se može utvrditi kako se radi o plagijatu, odnosno o nepoštenom preuzimanju tuđeg rada bez navođenja izvora, što je neprihvatljivo djelo za osobe koje su znanstvenici ili imaju namjeru takvima postati. Kao imenovano Povjerenstvo za utvrđivanje uvjeta za prijavu dokorskog rada temeljem znanstvenih dostignuća, možemo zaključiti kako Jure Vujić nema uvjete za prijavu istog iz razloga što je nepošteno prikazao tuđi rad kao svoj, te ga predstavio kao uvjet za dobivanje prava za izradu dokorskog rada izvan dokorskog studija, čime je iskazao namjeru dovođenja Povjerenstva i institucije na zaključak koji ne bi bio temeljen na radovima koji su izvorno autorovi. Povjerenstvo smatra da je utvrđivanje plagijata na jednom radu – bez obzira da li se nešto slično dogodilo ili nije dogodilo u drugim radovima – sasvim dovoljno za iskazivanje negativnog mišljenja za davanje mogućnosti pisanja dokorskog rada. Stoga predlažemo Fakultetskom vijeću da prihvati zaključak kako Jure Vujić ne ispunjava uvjete za prijavu dokorskog rada temeljem 'posebnih znanstvenih dostignuća' jer je u postupku ocjenjivanja potrebnih uvjeta utvrđen plagijat jednog rada". Vijeće je potom jednoglasno prihvatilo zaključak Povjerenstva i odbilo zahtjev Jure Vujića.

Zaključak

Ovaj *dossier* samo djelomice razobličuje oblike plagiranja, sukoba interesa, monopola, nepotizma i klijentelizma u jednom segmentu hrvatske akademske i znanstvene zajednice koji stvaraju savršen okvir za razvoj i bujanje "intelektualne korupcije". Premda se našao u žarištu plagijatorskog skandala, Jure Vujić nije ni njegov jedini ni najvažniji akter. On je kotačić u starijoj i široj klijentelističkoj mreži, segmentarnoj akademskoj hobotnici koja se hrani nesavjesnim znanstvenim i neodgovornim nastavnim radom, nezakonitim i nečasnim prisvajanjem akademskih zvanja, naslova, počasti, nagrada i povlastica, a u koju je izravno i neizravno uključen niz pojedinaca i interesnih skupina s više visokoškolskih i drugih državnih i privatnih institucija iz Hrvatske. Vujić može tvrditi da nije imao nikakvu financijsku ili kakvu drugu korist od plagiranog teksta koji je objavio. Nije, ali samo zato što mu je to na vrijeme i vjerojatno privremeno onemogućeno. Da se plagijat nije otkrio, Vujić bi već prijavio, a onda i obranio doktorsku disertaciju bez završenoga dokorskog studija, koji polaznici u Hrvatskoj plaćaju desetke tisuća kuna. Stekao bi titulu doktora znanosti. Mogao bi se natjecati za neko prestižno mjesto na sveučilištu u Hrvatskoj ili nekoj drugoj zemlji Europske Unije i ubirati materijalne i simbolične nagrade što ih ono nosi. Bio bi uvaženi član znanstvene i društvene zajednice. Plagiranje je krađa tuđih ideja i rezultata tuđeg rada radi stjecanja osobnih materijalnih, statusnih i drugih dobara te stoga mora biti kažnjeno. Onaj tko poseže za plagiranjem pokazuje da je sklon jednom od eklatantnih oblika nepoštenja i prijevare u znanosti, kao što to određuje i *Etički kodeks* (čl. 8. toč. 3) Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju.

Kako bi čitatelji imali potpun uvid u sve relevantne činjenice, u sklopu ovoga *dossiera* donosimo: (a) dijelove članka Dejana Jovića, objavljenoga u *Političkim analizama* u veljači 2010, i prepisane dijelove teksta Jure Vujića, objavljene u *Međunarodnim studijama* koje su se pojavile u siječnju 2012; (b) pismo Dejana Jovića Radovanu Vukadinoviću, glavnom uredniku časopisa *Međunarodne studije*. Odgovor Radovana Vukadinovića ili uredništva *Međunarodnih studija* Dejanu Joviću ne možemo, na žalost, objaviti jer do trenutka predaje u tisak ovoga broja potkraj veljače 2012. on nije ni stigao. O isprici urednicima *Političkih analiza* suviše je i govoriti.

Političke analize nastaviti će pratiti ovaj slučaj kao jedna od zainteresiranih strana koja nije samo materijalno oštećena, što je zanemariva dimenzija ovoga skandala, nego je ponajprije duboko moralno indignirana.²²

Bilješke

- 1 Premda je nominalno riječ o broju 1. iz 2011, svezak je izašao iz tiska tek u siječnju 2012. Uredništvo navodi da je Vujićev tekst primljen 17. ožujka 2011, a prihvaćen za tisak 1. svibnja 2011. Kako su *Političke analize* br. 1. objavljene u veljači 2010, Jovićev tekst izašao je godinu dana prije nego što je Vujić predao svoj tekst *Međunarodnim studijama*.
- 2 Podrobnije u: Tatalović, S. (1999). Osnovana Hrvatska udruga za međunarodne studije. *Politička misao*. (36) 1:260-261;

- Čehulić, L. (1999). Hrvatska udruga za međunarodne studije. *Politička misao*. (36) 3:229-230.
- 3 Tako, primjerice, od 48 časopisnih članaka koje je objavio "bard discipline" Radovan Vukadinović od 1997. do 2010. nijedan jedini nije publiciran u časopisima koji se referiraju u Web of Science (WoS), najčešće korištenoj citatnoj bazi koja je "pokazatelj elitne, međunarodno najvidljivije znanstvene produkcije, najcjjenjeniji izvor bibliometrijskih podataka ne samo u istraživanjima nego i u evaluacijskim procedurama u znanosti" (Prpić, K. i sur. *Rezultati bibliometrijskog istraživanja. Produktivnost znanstveno-nastavnog osoblja Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu u razdoblju od 1962. do 2010.* Institut za društvena istraživanja, Zagreb, 2011, str. 8). Od tih 48 članaka čak je 15 objavljeno u *Međunarodnim studijama*, časopisu u kojemu je sam bio glavni urednik. Jedan od tih radova protupropisno je svrstao u najcjjenjeniju kategoriju "izvornih znanstvenih i preglednih radova u CC časopisima", premda *Međunarodne studije* nemaju status "CC časopisa" (usp. <http://bib.irb.hr/lista-radova?autor=053745>, pristupljeno 12. veljače 2012).
  - 4 Citati preuzeti sa: <http://prethodni.fpzg.hr/udruga/hums.aspx> (pristupljeno 19. siječnja 2012).
  - 5 Izdavačko-nakladnička kuća "Politička kultura" iznimno je zadužila hrvatsku znanstvenu i kulturnu javnost publiciranjem niza klasičnih djela društvenih i humanističkih znanosti, napose političke znanosti, na hrvatskom jeziku. Spomenut ću samo neka: *Načela politike i drugi spisi* B. Constanta, *Razmišljanja o francuskoj revoluciji* E. Burkea, *Stari režim i revolucija* A. de Tocquevillea, *Totalitarizam* H. Arendt, *Poliarhija* R. Dahla, *Nacije i nacionalizam* E. Gellnera, *Civilna kultura* G. A. Almonda i S. Verbe, *O napretku, o izborima* Condorceta, *Šest knjiga o republici* J. Bodina, *Politički spisi* C. Schmitta, *Stranke i stranački sustavi* G. Sartorija, *Fundamentalizam, sektaštvo i revolucija* S. N. Eisenstadta, *Europske revolucije 1492-1992*. Ch. Tillyja i dr.
  - 6 Godinama je bio upadljiv golemi nerazmjer između znanstvenih magisterija i doktorata znanosti iz međunarodnih odnosa: magisteriji su se dijelili šakom i kapom, a doktorati su bili iznimni. Magistri znanosti nisu ugrožavali nikoga, ali su doktori znanosti mogli postati nepoželjna kritička opozicija monopolu u disciplini (v. djelomične podatke u: *Fakultet političkih znanosti 1962-2002*, Zagreb, 2002, str. 193-202, 205-207).
  - 7 Tako je prikazan u tekstu Lidije Čehulić, tada zaposlenice Ministarstva obrane (v. Čehulić, L., *Razvoj međunarodnih studija u Hrvatskoj. Politička misao*. 2000, 37, 1:173-187).
  - 8 Popis nastavnika na poslovnom učilištu Studia Vita v. na: <http://www.studiavita.hr/Predavaci.asp> (pristupljeno 27. siječnja 2012).
  - 9 V. *Radovi*. Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2001-2004, god. 34-35-36, str. 325-333.
  - 10 Drugi oblik "pumpanja" vlastite znanstvene bibliografije čini prikazivanje istih knjiga objavljenih na različitim jezicima kao posebnih bibliografskih jedinica. Tako knjige *Međunarodni politički odnosi* i *Međunarodni odnosi od Hladnog rata do globalnog poretka*, koje su objavljene u hrvatskome, crnogorskom i albanskom izdanju, navodi kao šest posebnih bibliografskih jedinica; knjigu *Teorije međunarodnih odnosa. Teorije spoljne politike*, koja je objavljena u hrvatskom i crnogorskom izdanju, navodi kao dvije bibliografske jedinice; studiju *Security in South-East Europe*, koja je objavljena u slovenskome, hrvatskom i engleskom jeziku u Hrvatskoj, navodi kao tri bibliografske jedinice; itd. (v. <http://bib.irb.hr/lista-radova?autor=053745>, pristupljeno 12. veljače 2012). U "pumpanju" svoje bibliografije Vukadinović se služi i drugim nečasnim postupcima. Tako predgovore i pogovore knjigama drugih autora ili zbornicima radova, koji često imaju tri-četiri stranice, kategorizira kao poglavlja u knjigama, a u znanstvene članke ubraja i radove od tri-četiri stranice objavljene u neznanstvenim časopisima, pa čak i svoje *working papers*. Iscrpnu analizu metoda znanstvenog rada prepuštam stručnjacima za međunarodne političke odnose koji će, valjda, napokon progovoriti o stanju u svojoj disciplini.
  - 11 V. <http://sudreg.pravosudje.hr/Sudreg/pages/detaljiSubjekta/temeljni/PodaciSubjekta.faces> (pristupljeno 21. siječnja 2012).
  - 12 V. <http://www.kompanije.net/Hrvatska/firma.php?id=57272> (pristupljeno 20. siječnja 2012).
  - 13 V. <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:KezXhUGo v2EJ:www.diplomacija.hr/d...> (pristupljeno 24. siječnja 2012).
  - 14 V. http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/sjednice_senata/2000_2001/zapisnik_2_2000-2001 (pristupljeno 21. siječnja 2012).
  - 15 Kao predsjednica Matičnog odbora za područje društvenih znanosti – polje politologija, sociologija, socijalna geografija i demografija, socijalne djelatnosti i sigurnosne i obrambene znanosti (2005-2009) svojim sam istupima u tom tijelu spriječila da Josip Sapunar bude izabran u znanstveno zvanje u polju politologije, i to isključivo zato što nije imao dovoljan broj kvalitetnih politoloških radova. Zbog toga sam bila pozvana na neku vrstu "saslušanja" pred mjerodavnim tijelom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, koje je naposljetku prihvatilo moje argumente. Inače, pozitivno izvješće za izbor Josipa Sapunara u znanstveno zvanje na polju politologije napisao je Luka Brkić. Nakon toga, Sapunar je uputio zahtjev mjerodavnom tijelu da bude izabran u znanstveno zvanje na interdisciplinarnom polju.
  - 16 Podaci se mogu naći na: <http://www.poslovna.hr/lite/euro-avangarde/1059388/subjekti.aspx> i <http://www.bonline.hr/hr/bonitet/EURO-AVANGARDE> (pristupljeno 20. siječnja 2012).
  - 17 V. <http://www.imenik.hr/imenik/3587608/detalji/Đuro%20Brkić.html> (pristupljeno 21. siječnja 2012).
  - 18 V. <http://www.diplomacija.hr/o-nama/strucno-vijece.aspx> (pristupljeno 21. siječnja 2012).
  - 19 I Luka Brkić je razvio impresivnu predavačku djelatnost izvan matične institucije. Osim na matičnom Fakultetu političkih znanosti, predavao je ili još predaje na Visokoj školi međunarodnih odnosa i diplomacije u Zagrebu, Visokoj poslovnoj školi Libertas u Zagrebu, uključujući Studij poslovne ekonomije u Kutini, Hrvatskim studijima i drugdje. Uzor i Puškariću i Brkiću mogao je biti Radovan Vukadinović. Na Fakultetu

političkih znanosti bio je poznat kao nastavnik koji desetljećima nije držao predavanja na nekadašnjemu diplomskome, a sadašnjem prediplomskom studiju, o čemu mogu svjedočiti generacije studenata. No nakon što ga Fakultetsko vijeće nije izabralo za emeritusa i nakon što je otišao u mirovinu razvio je zamašnu predavačku djelatnost na svim razinama studija, uključujući i preddiplomsku, u Hrvatskoj i "regiji", pa je predavao ili još predaje na Visokoj školi za međunarodne odnose i diplomaciju u Zagrebu, Hrvatskim studijima, Studiju politologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, Humanističkim studijima privatnog Univerziteta Donja Gorica u Podgorici i drugdje. Silno se angažirao u osnivanju studija međunarodnih odnosa i diplomacije na privatnom sveučilištu Victory u Prištini (v. Libertas prodao studijski pro-

gram na Kosovo, *Lider*, 10. studenoga 2006), koje mu se odužilo objavljivanjem nekoliko knjiga na albanskom jeziku.

20 V. <http://medjunarodne-studije-hums.hr/hrasopis-meunardonih-studija> (pristupljeno 19. siječnja 2012).

21 V., primjerice, *Međunarodne studije*. 2011. (11) 1:142-148. Atlantsko vijeće Hrvatske osnovano je 26. svibnja 2000. kao nevladina udruga koja djeluje u zemljama članicama NATO-a i Partnerstva za mir. Predsjednik Atlantskog vijeća postao je, dakako, Radovan Vukadinović. V. <http://www.fpzg.unizg.hr/index.php?q=/znanost-i-istrazivanje/atlantsko-vijece> (pristupljeno 22. siječnja 2012).

22 Zahvaljujem se kolegama s Ekonomskoga, Filozofskog i Pravnog fakulteta te Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu koji su mi svojim iskustvima, uvidima i znanjima o pojedinim elementima ovoga slučaja pomogli u pisanju teksta. ■

Usporedni prikaz tekstova Jure Vujića i Dejana Jovića

U lijevom stupcu nalazi se tekst Jure Vujića, a u desnom tekst Dejana Jovića. Dijelovi teksta koji se razlikuju naglašeni su masnim fontom. Riječ je mahom o varijacijama leksika ("carstvo" umjesto "imperij", "tumačenje" umjesto "interpretacija", "određeno" umjesto "stanovito", "udaljenost" umjesto "distanca", "kako" umjesto "da", "otomansko" umjesto "osmansko", "radi se o" umjesto "riječ je o", itd.) i variranju redosljeda riječi u rečenici. Ponegdje su promjene izobličile smisao rečenice ili je čak učinile besmislenom (npr. rečenica "Tako se ponašaju sve nekadašnje velesile..."). Varijacije bi – ili barem njihov veći dio – lako mogle biti posljedica časopisne lekture prepisanog teksta. Uz beziznimno iskrivljene otvorene navodnike u Vujićevoj verziji, kuriozitet je i da je "ğ" iz Davutoğluova prezimena (kratko ili meko "g", tzv. *yumuşak ge*) pretvoreno u obično "g" ili u znak "–" koji je mogao nastati prilikom neuspjelog procesa kopiranja ili uslijed poteškoća pri prelamanju časopisa. Premda preuzima Jovićeve tekst, Vujić potpuno izbacuje bilješke kojima Jović obilježava izvore koje je koristio u analizi (*uredništvo PA*).

Vujić, *Međunarodne studije*, 1/2011, str. 75-78.

Obnova neootomanizma

Postavljanje Bosne i Hercegovine visoko na listu prioriteta nove turske vanjske politike jest i indikator onoga što neutralni ili kritički analitičari te politike nazivaju obnovom "neootomanizma". Radi se **naime o tome** da Turska **sada** prvi put otvoreno i javno govori o "povijesnim vezama" kao jednoj od odrednica svoje vanjske politike, a time odstupa od jednoga od temeljnih načela Ataturkove politike potpunog prekida s Osmanskim Carstvom i njegovim naslijeđem. Govoreći upravo u Sarajevu – prilikom otvaranja konferencije o Osmanskom naslijeđu i muslimanskim zajednicama Balkana – ministar Davutoğlu u listopadu 2009. podsjetio je **na to kako** u Turskoj živi više Bosanaca nego u Bosni i Hercegovini, više Albanaca nego u Albaniji, te više Čečena i Abhaza nego u Čečeniji i Abhaziji. To je, rekao je, naslijeđe Osmanskog Carstva. "Mi želimo novu balkansku regiju utemeljenu na političkim vrijednostima, ekonomskoj međuovisnosti i suradnji i kulturnoj harmoniji. To je bio **otomanski** Balkan. Mi ćemo obnoviti takav Balkan". Ta je izjava odmah kritizirana, ne samo na samom Balkanu, nego i u Bruxellesu. Iako je kasnije ministar Davutoğlu pokušao ublažiti njezinu jasnoću, te se eksplicitno distancirao od najave formiranja nekog novog "Otomanskog Carstva", ostaje činjenica da se nova turska vanjska politika ipak oslanja – **barem** u svojoj jezgri – prije svega na zemlje "otomanskog commonwealtha". To samo po sebi vjerojatno nije problematično; ne samo da se i

broj 9 - ožujak 2012.

Jović, *Političke analize*, 1/2010, str. 33-34

Postavljanje Bosne i Hercegovine visoko na listi prioriteta nove turske vanjske politike jest i indikator onoga što neutralni ili kritički analitičari te politike nazivaju obnovom "neootomanizma". Radi se **o tome, naime**, da Turska prvi put otvoreno i javno govori o "povijesnim vezama" kao jednoj od odrednica svoje vanjske politike, a time odstupa od jednoga od temeljnih načela Ataturkove politike potpunog prekida s Osmanskim Carstvom i njegovim naslijeđem. Govoreći upravo u Sarajevu – prilikom otvaranja konferencije o Osmanskom naslijeđu i muslimanskim zajednicama Balkana – ministar Davutoğlu je u listopadu 2009. podsjetio **da** u Turskoj živi više Bosanaca nego u Bosni i Hercegovini, više Albanaca nego u Albaniji, te više Čečena i Abhaza nego u Čečeniji i Abhaziji. To je, rekao je, naslijeđe Osmanskog Carstva. "Mi želimo novu balkansku regiju utemeljenu na političkim vrijednostima, ekonomskoj međuovisnosti i suradnji i kulturnoj harmoniji. To je bio osmanski Balkan. Mi ćemo obnoviti takav Balkan".¹² Ta je izjava odmah kritizirana, ne samo na samom Balkanu, nego i u Bruxellesu. Iako je kasnije ministar Davutoğlu pokušao ublažiti njezinu jasnoću, te se eksplicitno distancirao od najave formiranja nekoga novog "Osmanskog Carstva", ostaje činjenica da se nova turska vanjska politika ipak oslanja – **makar** u svojoj jezgri – prije svega na zemlje "osmanskog commonwealtha". To, samo po sebi, vjerojatno nije problematično: ne samo da se i Velika

Velika Britanija oslanja na nasljednice svoga nekadašnjeg **carstva**, a Amerika na zemlje engleskog jezičnog područja nego se i današnja Rusija strateški orijentira na kontrolu i utjecaj u zemljama **poslijesovjetskog** prostora. Tako se ponašaju sve nekadašnje velesile, pa **ni** Turska – koja je ipak glavna nasljednica (i toga se više ne **srami**) **Otomanskoga** Carstva, koji je na **svome** vrhuncu (**npr.** 1683 **godine**) obuhvaćao golemo područje od Budimpešte do Basre i od Alžira do Meke – ne vidi više ništa sporno u sličnom pokušaju. Treba u tom kontekstu podsjetiti i na to da je Ahmet Davutoğlu ne samo diplomat nego i politolog, što znači da mu je vjerojatno poznat trend **imperionostalgije**, koji se u akademskoj literaturi pojavio **osobito** 1990-ih godina, i to kao izravna posljedica novog neuspjeha nacionalnih država i nacionalizama da uspostave mir; **i osobito** na Balkanu. Akademski literatura iz toga razdoblja – a britanska **pogotovo** – puna je **knjiga i tekstova** koje govore o “benevolentnim **carstvima**”, o **onima koji su uspjeli uspostaviti i održati trajni mir i sačuvati etnički pluralizam unutar sebe, nešto što su njihove nasljednice (nacionalne države) odmah potom pokvarile**. Na to Davutoğlu upozorava kad kaže da je Balkan bio područje mira i pluralizma, i da ga – upravo takvog – treba obnoviti. U tom se kontekstu može razumjeti i službeni stav turskog Ministarstva vanjskih poslova, kojim se traži da se o Balkanu ne govori u negativnom kontekstu te da se iz **samog** pojma izbace pogrešna **tumačenja koja ga karakteriziraju kao zonu stalnih konflikata**. Balkan je, naime, dugo bio nazivan i “**Turskom u Europi**“ (**engl.** “**Turkey in Europe**”), pa se svako negativno obilježavanje Balkana nužno reflektira i na percepciju Turske. Turska **u određenom smislu** sada obnavlja svoju politiku tretiranja Balkana kao “**produžene Turske**”, odnosno “**Turske u Europi**”. To se **nikako** ne odnosi na cijeli Balkan – ali bi se moglo odnositi na muslimansko stanovništvo u Albaniji, na Kosovu, u Makedoniji i u Bosni i Hercegovini.

Kako bi ostvarila takvu politiku, Turska treba suradnju **Rusije** i Washingtona. Politika administracije Baracka Obame prema Balkanu još nije sasvim jasna, no **sigurno** je da Washington želi očuvati jedinstvenu Bosnu i Hercegovinu te da neće dopustiti da njezinim eventualnim raspadom dođe do poraza politike koju **Sjedinjene Države** grade **već** više od **petnaest godina**. **S druge strane** izraelsko upozorenje da Bosna i Hercegovina postaje potencijalnim gnijezdom europskog terorizma, **upozorenje** je i Washingtonu, s kojim **je** Tel Aviv **u** nešto zahladnijim odnosima nakon inicijalnog Obaminog pokušaja približavanja Iranu. Stav Sjedinjenih Država prema turskoj inicijativi oko Bosne i Hercegovine ovisit će djelomično i o odnosima Washingtona i Bruxellesa. Nije sasvim jasno želi li nova Obamina vlada surađivati s Europskom Unijom ili je želi držati na **udaljenosti**, kako je to činila administracija Georgea Busha **Mladeg**. Ako je skeptičan prema Bruxellesu, znači li to da će Obama podržavati članstvo Turske u **Europskoj Uniji** (kao svojevrsnog “trojanskoga konja”) ili ne **znači**? Dakle, u odnosu Washingtona prema turskoj inicijativi **još je** uvijek mnogo nepoznanica. Nije nepoznato, međutim, da Amerika treba Tursku na Bliskom istoku, te u akcijama **oko Iraka, Afganistana i Pakistana**. Washington **nikako** neće dopustiti radikalizaciju turske unutarnje politike u smjeru skretanja prema političkom

Britanija oslanja na nasljednice svoga nekadašnjeg **imperija**, a Amerika na zemlje engleskoga jezičnog područja, nego se i današnja Rusija strateški orijentira na kontrolu i utjecaj u zemljama **postsovjetskog** prostora. Tako se ponašaju sve nekadašnje velesile, pa i Turska – koja je ipak glavna nasljednica (i toga se više ne **stidi**) Osmanskog Carstva, **koje** je na **svojemu** vrhuncu (1683) obuhvaćalo golemo područje od Budimpešte do Basre i od Alžira do Meke – ne vidi više ništa sporno u sličnom pokušaju. Treba u tom kontekstu **i** podsjetiti i na to da je Ahmet Davutoğlu ne samo diplomat, nego i politolog, što znači da mu je vjerojatno poznat trend **imperijske nostalgije**, koji se u akademskoj literaturi pojavio **naročito** u 1990-**im** godinama, i to kao izravna posljedica novog neuspjeha nacionalnih država i nacionalizama da uspostave mir, **naročito** na Balkanu. Akademski literatura iz tog razdoblja, **osobito** britanska, puna je **tekstova i knjiga** koje govore o “benevolentnim **imperijima**”, **koji su uspjeli ono što su njihove nasljednice (nacionalne države) odmah potom pokvarile: uspostaviti i održati trajni mir i sačuvati etnički pluralizam unutar sebe**. Na to Davutoğlu upozorava kad kaže da je Balkan bio područje mira i pluralizma, i da ga – upravo takvog – treba obnoviti. U tom se kontekstu može razumjeti i službeni stav turskog Ministarstva vanjskih poslova, kojim se traži da se o Balkanu ne govori u negativnom kontekstu, te da se iz **tog** pojma izbace pogrešne **interpretacije da je riječ o zoni** stalnih konflikata.¹³ Balkan je, naime, dugo bio nazivan i “**Turkey in Europe**” (“**Turska u Europi**”), pa se svako negativno obilježavanje Balkana nužno reflektira i na percepciju Turske. **U stanovitom smislu**, Turska sad obnavlja svoju politiku tretiranja Balkana kao “**produžene Turske**”, odnosno “**Turske u Europi**”. To se, **sasvim sigurno**, ne odnosi na cijeli Balkan, ali bi se moglo odnositi na muslimansko stanovništvo u Albaniji, na Kosovu, u Makedoniji i u Bosni i Hercegovini.

Da bi ostvarila takvu politiku, Turska treba suradnju **Moskve** i Washingtona. Politika administracije Baracka Obame prema Balkanu još nije sasvim jasna, no **jasno** je da Washington želi očuvati jedinstvenu Bosnu i Hercegovinu, te da neće dopustiti da njezinim eventualnim raspadom dođe do poraza politike koju **su SAD** gradile više od **desetljeća i pol**. **Na drugoj strani**, izraelsko upozorenje da Bosna i Hercegovina postaje potencijalno gnijezdo europskog terorizma, **upućeno** je i Washingtonu, s kojim Tel Aviv **ima** ponešto zahladnije odnose nakon inicijalnog Obamina pokušaja približavanja Iranu. Stav Sjedinjenih Država prema turskoj inicijativi oko Bosne i Hercegovine ovisit će djelomično i o odnosima **između** Washingtona i Bruxellesa. Nije sasvim jasno želi li nova Obamina vlada surađivati s Europskom Unijom ili je želi držati na **distanci**, kako je to činila administracija Georgea Busha **ml**. Ako je skeptičan prema Bruxellesu, znači li to da će Obama podržavati članstvo Turske u **EU** (kao svojevrsnoga “trojanskog konja”) ili ne? Dakle, u odnosu Washingtona prema turskoj inicijativi **ima još** uvijek mnogo nepoznanica. Nije nepoznato, međutim, da Amerika treba Tursku na Bliskom istoku, te u akcijama **u Iraku, Afganistanu i Pakistanu**. **Također**, Washington neće dopustiti radikalizaciju turske unutrašnje politike u smjeru **nekeg** skretanja prema političkom islamu.

islamu. Eventualno skretanje Turske u tom smjeru značilo bi golem problem za Sjedinjene Države. Washington dopušta **određenu** retoričku islamizaciju, pa i neootomanizaciju, koju je započela Erdo-anova vlada, ali i taj razvoj događaja **pozorno** prati kako **stvari** ne bi izmakle kontroli.

Kad **se radi** o Rusiji, u posljednjih pola godine njezini su se odnosi s Ankarom značajno popravili. Tradicionalni rivali ne samo u Srednjoj Aziji, nego i u područjima koja su za obje zemlje od strateškog **unutarnjepolitičkog značaja** (u Čečeniji i Kurdistanu), Turska i Rusija su u listopadu 2009. postigle dogovor o suradnji **te svojevrsnoj** "podjeli" interesnih sfera u energetske politici. U siječnju 2010. dogovorile su se o zajedničkoj izgradnji nuklearne elektrane na turskom području. To ih je učinilo "strateškim partnerima" (kako je tom prilikom izjavio ruski predsjednik Dimitrij Medvedev), a ne potencijalnim konkurentima u industriji prenošenja energije, **čime su ojačane** pozicije **objiju zemalja** u odnosu **na Europsku Uniju i Sjedinjene Države**. Povrh toga, i politički **su** odnosi dviju zemalja unaprijeđeni, pa one sada djeluju kao dvije regionalne sile u nizu sporova u regijama koje kontroliraju. Turska je tako posredovala u rusko-gruzijskom sukobu u kolovozu 2008., a Rusija je uspješno posredovala kako bi se okončao **sada već** stoljeće dug prekid odnosa između Turske i Armenije. Zahvaljujući **između ostalog** i tom posredovanju, u listopadu 2009. Turska i Armenija potpisale su protokol o normalizaciji odnosa **te time poduzimaju** vrlo značajan prvi korak prema rješavanju problema koji je još od kraja Prvoga svjetskog rata ne samo sprečavao bilateralne odnose nego **je** značajno utjecao **i** na stanje ljudskih prava i sloboda u Turskoj **te ju** je usporevao na putu prema punopravnom članstvu u Europskoj Uniji. Očekuje se da bi se ove godine (**2010.**) mogli uspostaviti i diplomatski odnosi **tih** dviju zemalja – što bi bilo od golemog **značaja** za ukupne islamsko-pravoslavne odnose u **Središnjoj** Aziji, ali i drugdje.

Eventualno skretanje Turske u tom smjeru značilo bi golem problem za Sjedinjene Države. Washington dopušta **stanovitu** retoričku islamizaciju, pa i neootomanizaciju, koju je započela Erdoğanova vlada, ali i taj razvoj događaja **pažljivo** prati kako ne bi izmakao kontroli.

Kad **je riječ** o Rusiji, u posljednjih pola godine njezini su se odnosi s Ankarom značajno popravili. Tradicionalni rivali ne samo u Srednjoj Aziji, nego i **na** područjima koja su za obje zemlje od strateškog **unutarpolitičkog značenja** (u Čečeniji i Kurdistanu), Turska i Rusija su u listopadu 2009. postigle dogovor o suradnji **i, na neki način**, podjeli interesnih sfera u energetske politici.¹⁴ U siječnju 2010. dogovorile su se o zajedničkoj izgradnji nuklearne elektrane na turskom području.¹⁵ To ih je učinilo "strateškim partnerima" (kako je tom prilikom izjavio ruski predsjednik Dimitrij Medvedev), a ne potencijalnim konkurentima u industriji prenošenja energije, **a to je i ojačalo** pozicije **obje zemlje** u odnosu **prema Europskoj Uniji i Sjedinjenim Državama**. Povrh toga, i politički odnosi dviju zemalja **su** unaprijeđeni, pa one sada djeluju kao dvije regionalne sile u nizu sporova u regijama koje kontroliraju. Turska je tako posredovala u rusko-gruzijskom sukobu u kolovozu 2008., a Rusija je uspješno posredovala kako bi se okončao stoljeće dug prekid odnosa između Turske i Armenije. Zahvaljujući, **među ostalim**, i tom posredovanju, u listopadu 2009. Turska i Armenija potpisale su protokol o normalizaciji odnosa **i učinile** vrlo značajan prvi korak prema rješavanju problema koji je još od kraja Prvoga svjetskog rata ne samo sprečavao bilateralne odnose, nego **i** značajno utjecao na stanje ljudskih prava i sloboda u **samoj** Turskoj, te je usporevao na putu prema punopravnom članstvu u Europskoj Uniji.¹⁶ Očekuje se da bi se ove godine mogli uspostaviti i diplomatski odnosi **između** dviju zemalja, što bi bilo od golemog **značenja** za ukupne islamsko-pravoslavne odnose u **Srednjoj** Aziji, ali i drugdje.

(...)

12 <http://www.tportal.hr/vijesti/svijet/40786/Cilj-Turske-je-uspon-otomanskog-Balkana.html>. Pristup 17. siječnja 2010.

13 <http://www.mfa.gov.tr>. Pristup 17. siječnja 2010.

14 http://english.pravda.ru/news/russia/economics/14-01-2010/111667-russia_turkey_gas_issue-0. Pristup 17. siječnja 2010.

15 http://www.worldtribune.com/worldtribune/WTARC/2010/eu_russia0025_01_14.asp. Pristup 17. siječnja 2010.

16 <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8299712.stm>. Pristup 17. siječnja 2010.

Pismo Dejana Jovića Radovanu Vukadinoviću

Prof. dr. sc. Radovanu Vukadinoviću
Glavnom uredniku časopisa *Međunarodne studije*

U Zagrebu, 19. siječnja 2012.

Poštovani profesore Vukadinoviću,

U broju 1, godište 11 (2011) „Međunarodnih studija“, na str. 63-80, pod naslovom: „Turski neo-otomanizam kao postmoderni islamski model“, objavljen je članak Jure Vujića, geopolitologa, savjetnika u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske. Članak je klasificiran kao *izvorni znanstveni članak*.

Pišem Vam da bih Vas upozorio da su najmanje pune tri stranice (od 17 koliko taj članak ima) u potpunosti plagirane i to tako što su identične dijelovima članka kojeg sam objavio u prvom broju časopisa „Političke analize“, u veljači 2010. (svezak 1), na stranicama 30-34, pod naslovom: „Nova turska vanjska politika i pitanje Bosne i Hercegovine“. U to se možete uvjeriti uspoređujući tekst kojeg Jure Vujić prisvaja i predstavlja kao svoj – pod podnaslovom „Obnova neootomanizma“, tj. od rečenice koja počinje s „Postavljanjem Bosne i Hercegovine tako visoko...“ pa do rečenice koja počinje „Očekuje se da bi se ove godine (2010)...“. Taj tekst (na str. 75 – 78. njegova članka) je isti kao i tekst na stranicama 33 i 34 mog članka. Moj je članak objavljen u veljači 2010, a Jure Vujić je svoj članak predao Vašem uredništvu 17. ožujka 2011, dakle godinu dana nakon toga. Nije se čak ni potrudio promijeniti godinu na koju se odnosi fraza „ove godine“. Štoviše, nije smatrao potrebnim ni jednim citatom, referencom, pa ni u popisu literature spomenuti postojanje mog članka u „Političkim analizama“, iz kojeg je prepisao tako velik dio.

Siguran sam da ćete se složiti sa mnom da je ovakav postupak ne samo neprofesionalan, nego i moralno nedopustiv. Jedino što znanstvenici proizvode su ideje – i onaj tko prisvoji tuđe ideje (a kamoli tuđe rečenice) i predstavi ih kao svoje čini zlodjelo prema profesiji. Radi se, također, i o propustu recenzenata koji su morali – kao eksperti u području kojim se moj članak i članak Jure Vujića bavi – upozoriti redakciju i Vas kao urednika da se radi o plagijatu. Očekujem, stoga, da se u prvom sljedećem broju „Međunarodnih studija“ objavi ovo pismo, da redakcija o ovome činu zauzme stav, te da se tekst Jure Vujića povuče iz svih eventualnih elektroničkih baza podataka u kojima se referiraju članci objavljeni u Vašem časopisu. Od autora očekujem da i sam povuče odgovarajuće konzekvence za ovaj čin, koji ga diskreditira u stručnom i moralnom smislu.

S poštovanjem,

Prof.dr.sc. Dejan Jović

Prilozi:

- Moj članak „Nova turska politika i pitanje Bosne i Hercegovine“, *Političke analize*, br. 1, sv. 1, veljača 2010, str. 30-34.
- Članak Jure Vujića: „Turski neootomanizam kao postmoderni islamski model“, *Međunarodne studije*, br.1., god. 11 (2011), str. 63-80.